

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

16/473-

16. november 2017

Buheii Vindkraft AS - Buheii vindkraftverk i Kvinesdal og Sirdal kommuner – klagesak

1. BAKGRUNN

Buheii Vindkraft AS søkte den 6. oktober 2014 om konsesjon til å bygge og drive Buheii vindkraftverk i Kvinesdal kommune. Det ble søkt om konsesjon til å etablere et vindkraftverk med en installert effekt på inntil 81 MW med tilhørende 132 kV nettilknytning til Ertsmyra transformatorstasjon i Sirdal kommune.

I vedtak av 17. september 2015 ga Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) Buheii Vindkraft AS konsesjon til å bygge og drive et vindkraftverk med en installert effekt på inntil 81 MW på Buheia. Det ble også gitt tillatelse til å etablere en 132 kV kraftledning fra planområdet til Ertsmyra transformatorstasjon og samtykke til ekspropriasjon for bygging og drift av vindkraftverket og nettilknytningen. Søknaden om forhåndstiltredelse ble stilt i bero inntil skjønn har blitt begjært.

I brev av 5. april 2017 til departementet søkte Buheii Vindkraft AS om å øke installert effekt til 82,8 MW.

Departementet gjennomførte møte og befaring av planområdet den 29. juni 2016. Til stede på befaringen var representanter fra Sirdal og Kvinesdal kommuner, klageparter og representanter fra tiltakshaver.

Departementet hadde møte med Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder 27. oktober 2016 for å diskutere fylkesmannens innsigelse til konsesjonssøknaden. Departementet har i klagebehandlingen hatt flere møter med tiltakshaver og representanter fra klagerne.

2. KLAGER OG INNSIGELSER

2.1 Klager

NVEs vedtak har blitt påklaget av følgende 9 klageparter:

1. Norsk Ornitologisk Forening v/Lister Lokallag (NOF)
2. Helge B. Risnes
3. Naturvernforbundet i Vest-Agder (NVF)
4. Forum for Natur og Friluftsliv – Agder (FNF)
5. Norges Miljøvernforbund (NMF)
6. Olav Magne Tonstad
7. Bevar Heiane (BH)
8. Fridtjof Jaatun og Else Kamsvåg
9. Tor Audun Tonstad

Klagerne er uenige i NVEs skjønnsutøvelse, og mener det ikke bør gis konsesjon til vindkraftverket. Klagene peker i stor grad på hensynet til naturmangfold, landskap og friluftslivsinteresser og fritidsbebyggelse.

2.2 Innsigelser

Fylkesmannen i Vest-Agder (nå Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder.) fremmet innsigelse mot tiltaket i brev av 6. februar 2015. Innsigelsen bygger på tiltakets forventede påvirkning på hubro og øvrig biologisk mangfold, påvirkning for landskap og opplevelser og forventede negative virkninger for verdien og muligheten til å utøve friluftsliv.

Sirdal kommune varslet innsigelse i høringsuttalelse av 6. februar 2015. Innsigelsen bygger på at Sirdal kommune anser planområdet for å være et viktig regionalt friluftsområde, og at kommunen ikke er enig med tiltakshaver i at tiltaket vil ha så positive virkninger for sysselsetting i kommunen under anleggs- og driftstiden som tiltakshaver har lagt til grunn.

Sirdal kommune ber om at muligheten for påkobling eller parallelføring med eksisterende 132 kV kraftledning fra Ovedal til Ertsmyra utredes. Dersom tiltaket får konsesjon, ber Sirdal kommune også om at tre turbiner med adkomstveier ved Falkefjellstøl tas ut av planområdet. Kommunen ber også konsesjonsmyndighetene om å pålegge tiltakshaver å avbøte på ulempene ved tiltaket ved et større engangsbeløp og årlige bidrag for å tilrettelegge for friluftsliv.

2.3 NVEs vurdering

NVE har vurdert innsigelsene og klagene i oversendelsesbrev av 18. desember 2015. NVE fant ikke at innsigelsene eller klagene ga grunnlag for å endre vedtaket av 17. september 2015. Saken ble derfor oversendt Olje- og energidepartementet (OED) for endelig avgjørelse.

Innsigelsene, klagen og Buheii Vindkraft AS' kommentarer til disse er gjengitt i departementets merknader nedenfor i den grad det er nødvendig for sammenhengen. For en nærmere gjengivelse av innsigelsene, klagen og Buheii Vindkraft AS' kommentarer viser departementet til NVEs oversendelsesbrev av 18. desember 2015.

3. DEPARTEMENTETS MERKNADER

3.1 Innledning

Departementet kan i klagebehandlingen prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte. I departementets vurdering av om konsesjon etter energiloven skal opprettholdes, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre.

3.2 Saksbehandlingen

Bevar Heiane, Naturvernforbundet og Risnes mener saken må vurderes etter Grunnloven, og BH ber departementet om å innhente en uttalelse fra Justisdepartementet om tiltakets lovlighet etter Grunnloven § 110 b. Departementet viser til at bestemmelsen i Grunnloven § 112, som avløste § 110 b, er en retningslinje for Stortingets lovgivende myndighet, det vil si at den er et viktig moment i tolkningen av lover vedtatt av Stortinget og at den er retningsgivende når forvaltningen utøver fritt skjønn (Innst. S. nr. 163 (1991-1992) s. 6.) Etter departementets syn representerer naturmangfoldloven en kodifisering av flere av de prinsippene som inngår i Grunnloven § 112, og departementet kan ikke se at Grunnloven § 112 oppstiller egne materielle bestemmelser om vern av miljø- og naturinteresser ut over det som følger av naturmangfoldloven i denne saken. Departementet ser derfor ikke behov for å utrede forholdet til Grunnloven § 112 nærmere og viser til vurderingen av tiltaket etter naturmangfoldloven og andre naturinteresser under.

3.3 Tekniske og økonomiske forhold

Flere klageparter stiller spørsmål ved vindkraftverkets betydning for norske fornybarambisjoner. Det anføres at vindkraft generelt ikke er lønnsomt og at det i alle tilfeller er gitt tilstrekkelig med konsesjoner til å fylle målene under elsertifikatordningen og oppfølgingen av fornybardirektivet. Det stilles også spørsmål ved vindressursgrunnlaget for Buheii vindkraftverk.

NVE fant i vedtaket at Buheii vindkraftverk er relativt godt økonomisk prosjekt sammenlignet med andre vindkraftprosjekter i Norge. NVE mener vindressursen er god og at området er godt egnet for vindkraftproduksjon. NVE mener at Buheii vindkraftverk kan være konkurransedyktig i elsertifikatsystemet, og har vektlagt økonomi, vindressurser og produksjon i den samlede vurderingen av prosjektet.

Tiltakshaver har i brev av 5. april 2017 gjort nye produksjonsberegninger av prosjektet. Tiltakshaver søker om å øke installert effekt til 82,8 MW fra 81 MW som NVEs konsesjonsvedtak omfatter. Departementet viser i den forbindelse til pkt. 3.10 under. Det er da lagt til grunn 23 turbiner á 3,6 MW, totalt 82,8 MW, som gir en estimert produksjon på 281 GWh/år. Til sammenligning var det på søknadstidspunktet estimert en produksjon på 233 GWh/år. Departementet finner at de nye beregningene styrker økonomien i prosjektet og gir en klar positiv nåverdi, ikke hensyntatt eksterne virkninger. Departementet tar utgangspunkt i dette i den samlede vurderingen av prosjektet.

3.4 Naturmangfold

3.4.1 Innledning

I den skjønsmessige vurderingen som foretas etter energiloven ved avgjørelsen av klagen på tillatelse til bygging og drift av vindkraftverket, vurderes miljøkonsekvensene av tiltaket i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der de samfunnsmessige fordelene, herunder for kraftforsyningsikkerheten avveies mot ulempene, herunder eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt. Prinsippene i naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter energiloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene iakttas ved departementets behandling av denne klagesaken.

I flere av klagen er særlig hensynet til naturmangfoldet trukket frem, samt sumvirkninger av Buheii vindkraftverk sammen med andre konsesjonsgitte og planlagte vindkraftverk i regionen. Departementet vil vurdere vindkraftverkets virkninger for aktuelle arter og naturtyper, før den samlede belastningen.

3.4.2 Kunnskapsgrunnlag

Flere klageparter mener det ligger et for dårlig kunnskapsgrunnlag til grunn for konsesjonsvedtaket. Det pekes blant annet på at kunnskapen som ligger til grunn for blant annet fugl og villrein er for dårlig.

Departementet har i klagebehandlingen lagt til grunn følgende dokumentasjon:

- Konsesjonssøknad med konsekvensutredninger og fagrapporter
- NVEs konsesjonsvedtak med bakgrunnsnotat
- Klager og innsigelser
- Møte og befaring 29. juni 2016
- Innsigelsesmøte med Fylkesmannen 27. oktober 2016
- Foreløpige resultater fra hubroundersøkelser på Tonstad og Buheii – Multiconsult august 2017
- "Heiplanen" – Regionalplan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiene og Setesdal Austhei 2012
- NINA rapport nr. 264/2007 om hubro på Sleneset og vindkraft

- DN rapport 2009-1 – Handlingsplan for hubro
- Diverse hubro-undersøkelser i forbindelse med vindkraft på Jæren og i Snillfjord
- Oppdaterte opplysninger i Naturbase og Artsdatabanken

Departementet finner at kunnskapsgrunnlaget i saken er tilstrekkelig for å fatte vedtak, jf. naturmangfoldloven § 8.

3.4.3 Hubro

Hensynet til hubroen er sentralt i Fylkesmannens innsigelse og er fremhevet av flere klageparter. Fylkesmannen viser til at det er flere reirlokalteter i nærheten av planområdet, og at området sannsynligvis har den tetteste forekomsten av hubro i Vest-Agder. Fylkesmannen mener også området rundt Buheii har fått økt verdi for hubro i og med at det er gitt konsesjon til Tonstad vindkraftverk. Flere av klagepartene har gjort gjeldende at en buffersone på 1 km ikke er et tilstrekkelig avbøtende tiltak.

NVE legger i vedtaket til grunn at området kan ha betydning for den lokale hubrobestanden. NVE mener at en buffersone på om lag 1 kilometer mellom hekkeplasser og tekniske inngrep gir en tilstrekkelig beskyttelse mot forstyrrelser. NVE vedtok i den forbindelse å ikke gi konsesjon til den nordlige adkomstveien, da denne ville komme nær en aktiv hekkeplass. NVE påla tiltakshaver å gjennomføre før- og etterundersøkelser, samt å utarbeide og gjennomføre en tiltaks-/kompensasjonsplan for hubro. Etter NVEs vurdering er dette tilstrekkelig for å kunne unngå forstyrrelser for hekkende hubro og for å kunne ivareta den lokale bestanden.

Hubroen er klassifisert som sterkt truet på norsk rødliste for arter 2015, og er også en art som norske myndigheter i henhold til internasjonale konvensjoner har et særlig ansvar for å verne om. Departementet viser til at det ikke er registrert hekkeplasser for hubro innenfor selve planområdet, men det er tre registrerte reirplasser innenfor en 1-3 kilometer sone fra planområdet. Det antas at hubroen kan benytte planområdet til næringssøk. Det ble gjennomført feltundersøkelser tidlig på våren 2014, og det ble da registrert hubro på to av disse stedene.

Som en oppfølging av kravet til forundersøkelser i vilkårene til Tonstad og Buheii vindkraftverk, ble det søkt etter hubro med lytteutstyr ved de kjente hekkeplassene våren 2016 og 2017. Det ble også gjennomført manuell lytting og søk etter fugleunger i etterkant av lytteperioden. Til tross for at utreder mener 2016 var et godt hubroår i regionen, ble det ikke påvist hubro på noen av de undersøkte hekkeplassene. Foreløpige resultater fra undersøkelsene våren 2017 har heller ikke påvist hubro ved lokalitetene nærmest Buheii. Om og i hvilket omfang hubroen fremdeles benytter disse områdene, er derfor usikkert.

Virkningene av vindkraftverk på hubro er usikre. Det er begrensede opplysninger om hubrokollisjoner i Europa. Erfaringer fra andre land kan ikke uten videre overføres til norske forhold, blant annet fordi nye vindturbiner planlegges med større høyde over bakken, jf. også Norsk institutt for naturforskning (NINA) rapport nr. 264 om hubro på Sleneset og vindkraft.

Flygehøyden for hubro er som regel under 25 meter over bakken, mens dagens turbiner i klassen 2-3,5 MW har en normal minsteavstand til bakken på 30-35 meter.. Departementet legger til grunn dagens kunnskap om at hubroen generelt opererer i et luftrom som gjør den lite utsatt for kollisjoner med turbinblader, men at topografiske forhold rundt enkeltturbiner kan gi økt risiko. Den største trusselen mot hubro i dag er elektrokusjon, og særlig i 22 kV-nettet. Departementet viser i den forbindelse til vilkåret om tiltaks-/ kompensasjonsplan der ekstra utsatte ledningsmaster og ledningsstrek i det lokale fordelingsnettet sikres. Vilkaeret ble pålagt tiltakshaver i saken om Tonstad vindkraftverk, og er også satt som vilkår av NVE i konsesjonen til Buheii.

Uavhengig av kollisjonsrisiko, er det faglig enighet om at hubroen er vår for menneskelig aktivitet, særlig i hekkeperioden. I forundersøkelsene som ble gjennomført i forbindelse med de konsesjonsgitte vindkraftverkene i Rogaland i 2012, ble det konstatert at hubroen holder en unnvikelsesavstand til bebyggelse og infrastruktur på rundt 500 meter i hekkeperioden og 340 meter ellers. Samtidig har GPS-studier av hubro i Rogaland, og særlig satellitt-telemetristudiet av hubro i Snillfjord-området, vist at hubroen kan benytte et ganske omfattende geografisk område til næringssøk. NVE har satt krav om en buffersone på 1 kilometer fra planområdet til kjente hekkelokaliteter. Tilsvarende krav er også tidligere benyttet i vindkraftsaker. Departementet mener at en sone på 1 kilometer i utgangspunktet er tilstrekkelig, men at lokale forhold og samlet inngrepssituasjon kan endre dette.

Departementet finner at selv om det legges til grunn at planområdet har vært benyttet til næringssøk for hubroen, ligger de registrerte aktive hekkelassene slik til at det fremdeles vil være store, alternative næringsområder tilgjengelige. Videre viser departementet til at NVE av hensyn til hubro påla tiltakshaver å flytte den nordlige adkomstveien, og at vindkraftverket ikke legger til rette for økt ferdsel i nærheten av hekkelassene. Etter departementets vurdering er hensynet til hubroen i seg selv ikke til hinder for etablering av vindkraftverket.

Usikkerhet med hensyn til virkninger for naturmangfold skal vurderes etter føre-var – prinsippet. I følge naturmangfoldlovens forarbeider skal beslutningsgrunnlaget for avgjørelser som kan påvirke naturmangfoldet være best mulig. Føre-var-prinsippet kommer til anvendelse når forvaltningen er i tvil om konsekvensene av et inngrep. Departementet viser til at føre var prinsippet har kommet til anvendelse i denne saken ved at det til tross for at virkningene av vindkraftverk på hubro er usikre, er satt krav om at planområdet ble trukket bort fra kjente hekkelokaliteter og at den nordlige adkomstveien ble skrinlagt. I tillegg skal det gjennomføres aktive kompensasjonstiltak.

3.4.4 Andre fuglearter

NOF mener heiområdet er leveområde for en rekke rødlistede fuglearter, og at NVE ikke har vurdert virkningene for en rekke av disse artene. *NOF* mener utbyggingen er i strid med forvaltningsmålet for disse artene.

FNF og *NMF* peker på virkninger for hønsefugl. *Risnes*, *BH* og *Jaatun m.fl.* mener jaktinteressene i området vil bli skadelidende.

NVE viser i klageoversendelsen til bakgrunnsnotatet kapittel 4.8.2 der de registrerte rødlistede fugleartene samt de aktuelle jaktbare artene i plan- og influensområdet er vurdert.

Departementet viser til konsekvensutredningen, der det fremgår at planområdet ikke har spesielt stor verdi for fugl. Det oppgis at det er en hekkelokalitet for kongeørn innenfor planområdet og det antas at fjellvåk kan hekke innenfor planområdet i smånagerår. Begge disse artene er regnet som livskraftige, og departementet finner at enkeltvis forekomster av disse ikke er til hinder for å gi konsesjon til vindkraftverket.

Av truede eller nær truede fuglearter angir konsekvensutredningen at svartand (nær truet) strandsnipe (nå livskraftig) er registrert i plan- og/eller influensområdet. Videre fremgår det at myrhauk (sterkt truet) og jaktfalk (nær truet) tidligere er registrert i området under trekk.

NVE mener der er lite som tyder på at planområdet er av vesentlig betydning for ovennevnte arter eller at tiltaket påvirke den lokale bestandsutviklingen av disse. Departementet slutter seg til NVEs vurderinger, og kan ikke se at det er mangler ved NVEs vurdering av hensynet til truede og nær truede arter.

Når det gjelder jaktbare arter, viser NVE til at orrfugl sannsynligvis forekommer i de lavereliggende delene av planområdet og at storfugl antas å kunne trekke opp imot heiene. NVE viser til at disse artene har solide bestander, og at vindkraftverket ikke har betydning for bestandsutviklingen. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

Lirype forekommer også i planområdet, og er i rødlista av 2015 klassifisert som *nær truet*. Erfaringer viser at lirype er utsatt for kollisjoner med vindturbiner. Departementet viser til at lirype forekommer i store deler av landet og er en art det jantes aktivt etter. At enkeltindivider av rype dør som følge av kollisjoner med vindturbiner, antas derfor å være uten betydning for rypebestanden som sådan.

For øvrig viser departementet til NVEs vurdering, der det fremkommer at jakt vil kunne utøves i området også etter at vindkraftverket er etablert. Departementet legger imidlertid til grunn at vindkraftverket kan påvirke jaktopplevelsen i negativ retning, men finner ikke at det er av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

3.4.5 Villrein

Flere klageparter peker på områdets betydning for villrein, og mener NVE ikke har lagt et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om villrein til grunn.

NVE viser til Heiplanen, der planområdet for Buheii ligger i "Hensynsone Bygdeutvikling" og i marginale områder for villrein. NVE legger til grunn at ved en ekspansjon av villreinbestanden, vil området kunne fungere som en del av randområdet for villreinen, og representere potensielle, men begrensede beiteressurser. NVE viser til konsekvens-

utredningen, og mener det er lite som tilsier at området er eller vil bli av vesentlig betydning for arten.

Departementet viser til at det gjennom utarbeidelse av Heiplanen ble gjort en omfattende gjennomgang av området Setesdal-Ryfylke med sikte på hvor det skulle tas særlig hensyn til reinen i arealplanleggingen. Planområdet til Buheii omfattes ikke av *Nasjonalt villreinområde* (NVO) eller *hensynssone villrein* der det skal legges avgjørende vekt på hensynet til villreinen. Videre viser departementet til at konsekvensutredningen finner at Buheii vindkraftverk ligger i et randområde for villreinen i de sørlige delene av Setesdal-Ryfylke, som har vært svært lite benyttet av villrein siden bestandsnedgangen på 90-tallet. Området er preget av dårlige vinterbeiter og mangler luftingsplasser med snø om sommeren, og konsekvensutredningen legger til grunn at det er lite sannsynlig at villreinen vil ta i bruk området i vesentlig grad ved en eventuell ekspansjon av bestanden. Området vurderes til å ha liten verdi for villrein og tiltaket vurderes til å ha liten til ubetydelig negativ konsekvens for bestanden i Setesdal-Ryfylke villreinområde.

Departementet mener det ikke kan utelukkes at området ved en eventuell fremtidig økning i villreinbestanden, vil kunne bli mer brukt til beiting og trekk. Hensynet til villreinen er etter departementets vurdering likevel ikke et hinder for å gi konsesjon til vindkraftverket eller i strid med bestandsmålet for villreinen.

3.4.6 Samlet belastning

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal forvaltningen vurdere den samlede effekten av alle faktorer som påvirker miljøtilstanden. Formålet med bestemmelsen er å se virkningene av enkeltstående prosjekter i lys av den samlede belastningen som miljøet vil utsettes for.

Fylkesmannen skriver at hubroen allerede er negativt berørt av andre planlagte og omsøkte vindkrafttiltak i Vest-Agder, og at verdien av området ved Buheii øker ved en utbygging av Tonstad vindkraftverk. Departementet finner at det først og fremst er virkningene for hubro som gjør det nødvendig med en nærmere vurdering av samlet belastning. For øvrig vises det til NVEs vurderinger i kapittel 4.8.5 i bakgrunnsnotatet.

Deler av Agder og Rogaland utgjør noen av kjerneområdene for hubro i Norge, og det har vært mange planer og prosjekter for vindkraftverk i denne regionen. Departementet er enig i Fylkesmannens betraktninger om at hubroen allerede er under press fra andre vindkraftprosjekter og energitiltak i fylket, og at Buheii vindkraftverk må sees i sammenheng med disse, særlig Tonstad vindkraftverk. Samtidig konstaterer departementet at en rekke av de planlagte prosjektene ikke lenger er aktuelle, og at Agder uansett har en mindre tetthet av prosjekter enn Rogaland.

I de indre delene av Agder er det bare Tonstad vindkraftverk som har fått konsesjon. I tillegg etableres det nå nye 420 kV kraftledninger og ny likestrømsforbindelse til Tyskland fra Ertsmyra og sørover vest for Buheii. I tillegg etableres de nødvendige elektriske anlegg på Ertsmyra.

Skveneheii vindkraftverk i Åseral har fått avslag, og Blåberg på grensa mellom Kvinesdal og Hægebostad, er skrinlagt. Helt sør i Kvinesdal er det gitt konsesjon til Kvinesheia vindkraftverk, Avstanden er over 4 mil, mens det er over 6 mil til det planlagte Hovatn vindkraftverk i Bygland, som departementet har til klagebehandling. Langs kysten av Vest-Agder og de sørlige deler av Rogaland er det etablert og under bygging flere prosjekter. Tellenes i Sokndal og Lund er det nærmeste, om lag 4 mil unna. I de indre delene av Eigersund er flere prosjekter skrinlagt. Først i bjekreimsklynga er det konsederte prosjekter i innlandet.

Departementet legger til grunn at det bare er Tonstad og Buheii vindkraftverker det er aktuelt å realisere i de indre delene av Vest-Agder i tilknytning til elsertifikatmarkedet. Departementet tar utgangspunkt i dette i den samlede vurderingen.

Departementet viser til at det ble gjort betydelige innskrenkninger i planområdet for Tonstad vindkraftverk, blant annet av hensyn til hubro.

Departementet finner at vindkraftverket vil kunne få negative konsekvenser for enkelte hubroindivider, men verdien av planområdet som hubrohabitat er usikker. Departementet anser ikke føre-var-prinsippet for å utgjøre noen rettslig skranke mot tiltaket, og mener heller ikke at den samlede belastningen i Vest-Agder blir overskredet dersom konsesjonsvedtaket opprettholdes. Departementet mener buffersoner må til rundt kjente hubrolokaliteter som avbøtende tiltak, i tillegg til før- og etterundersøkelser og vilkåret om å utarbeide og gjennomføre en tiltaks-/kompensasjonsplan for hubro (vilkår 15). Planen bør samordnes med tilsvarende planer pålagt i vilkårene for Tonstad vindkraftverk. Det nærmere opplegget for før- og etterundersøkelser og plan for gjennomføring av eventuelle kompensasjonstiltak må utformes i samarbeid med fylkesmannen i Rogaland, slik det følger av vilkåret i konsesjonen til Tonstad.

Etter departementets syn vil disse avbøtende tiltakene sikre at vindkraftverket ikke er i strid med forvaltningsmålene for hubro.

3.5 Landskap og friluftsliv

Flere klagepartene har gjort gjeldende at Buheii vindkraftanlegg vil beslaglegge store inngrepsfrie naturområder. Det er uenighet om NVEs vurdering av områdets betydning for friluftsliv. Det gjøres gjeldende at de visuelle virkningene vil være svært negative for friluftsliv og hyttebebyggelse i området.

Sirdal kommune har anført at vindkraftverket vil påvirke "nærmarka" for innbyggerne på Tonstad, og viser til at dette er et tilnærmet uberørt og lett tilgjengelig naturområde nær kommunesenteret, som det er viktig å bevare.

Flere klageparter peker på at vindkraftverket vil virke skjemmende på hytteområdet på Knaben og omkringliggende områder, og viser blant annet til at vindkraftverket vil ligge i utsynsretningen for en rekke hytter på Knaben.

NVE legger til grunn av planområdet og det nære influensområdet (<10 km) er heiområder som er viktige for friluftsliv i lokal og regional sammenheng. Områdene blir primært benyttet av hytteeiere i Josdal og fastboende i og i nærheten av Tonstad. NVE mener at de største virkningene for friluftsliv er knyttet til de nærliggende områdene Øksendal-Espetveit, Tonstad- Josdal og Slettehei, der naturopplevelsen kan bli dominert av vindturbinene i form visuelle virkninger, og finner at opplevelsesverdien av friluftslivet vil bli betydelig endret, særlig for brukergrupper som ønsker å oppleve stillhet og urørt natur. NVE legger også til grunn at vindkraftverket vil medføre visuelle virkninger for lokalt og regionalt viktige hytte- og friluftsområder i influensområdet, herunder Krågeland og Knaben.

Departementet legger til grunn at etablering av det omsøkte vindkraftverk som andre vindkraftprosjekter vil medføre visuelle virkninger på omkringliggende områder, som vil endre landskapsbildet. Det er ikke til å komme fra at vindkraftverket vil gi relativt store visuelle virkninger. Tap og påvirkning av natur med urørt preg vil uansett være et moment av betydning i helhetsvurderingen av om fordelene ved tiltaket overstiger ulempene etter energiloven.

Departementet konstaterer at fagutredningen mener selve planområdet er lite benyttet i friluftlivssammenheng, men at det er store friluftslivsinteresser i influensområdet. Departementet legger derfor som NVE, til grunn at påvirkningen på friluftslivet først og fremst er i form av visuelle virkninger og redusert opplevelse av urørt natur.

Departementet legger videre til grunn at de visuelle virkningene av Buheii vindkraftverk vil forsterkes dersom også Tonstad vindkraftverk etableres. Departementet viser i den forbindelse til gjennomgangen i pkt. 3.4.6 over, der det imidlertid fremgår at det ikke er andre aktuelle vindkraftverk i de indre delene av Vest-Agder.

Når det gjelder forholdet til etablerte og planlagte hytteområder, viser departementet til at Kvinesdal kommune er positiv til etableringen av vindkraftverket. Departementet konstaterer at vindkraftverket vil bli godt synlig fra store deler av Knaben-området, men viser samtidig til at avstanden fra planområdet til de indre delene av Knaben, der en rekke hytter har utsynsretning ut dalen, er på rundt 9 kilometer og at avstanden dermed er såpass stor at det visuelle inntrykket av vindkraftverket svekkes.

Etter departementets oppfatning er ikke de negative virkningene på landskap og friluftsliv av et slikt omfang at det vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

3.6 Beitebruk

Hensynet til utmarksbeite med sau ble trukket fram på departementets befarings. Det ble blant annet påpekt at adkomstveiene vil kunne ha negative virkninger for beitebruken, ved at dyr trekker ned til gårdene, og ved økt ferdsel i form av bil, folk og løshunder.

NVE mener at vindkraftverket i driftsfasen vil ha ubetydelige virkninger for landbruksinteresser, men at noe forstyrrelser på beitedyr i anleggsfasen kan forventes. NVE viser til at reduksjonen i beiteareal er begrenset og at veiene kan gi større tilgjengelighet for tilsyn og drift, men at økt ferdsel og trekk langs veiene kan være til ulempe.

Departementet har merket seg de påpekte ulempene som den økte adkomsten ved etablering av vindkraftverk medfører. Departementet viser for øvrig til NVEs vurderinger, og kan ikke se at hensynet til sauedriften er til hinder for å gi konsesjon til Buheii vindkraftverk.

3.7 Kulturminner

Bevar Heiane mener det er stort potensial for funn av kulturminner i planområdet, og at dette er for dårlig undersøkt og for lite vektlagt i den samlede vurderingen.

NVE viser til at det ikke er registrert automatisk fredede kulturminner i planområdet og at fylkeskommunen har vurdert potensialet for funn som lite. Med henvisning til kulturminneloven § 9, har NVE satt vilkår om at undersøkelsesplikten oppfylles før detaljplaner kan godkjennes.

Departementet finner at så lenge undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 blir oppfylt før detaljplanene godkjennes, vil hensynet til eventuelle ukjente kulturminner i planområdet bli ivarettatt. Departementet viser for øvrig til at det ikke er kjente automatisk fredede kulturminner i planområdet, og at kulturminnemyndighetene ikke mener at potensialet for funn av slike er høyt. Etter departementets vurdering er ikke hensynet til kulturminner til hinder for å gi konsesjon.

3.8 Forurensning

BH og NMF mener vindkraftverket kan gi forurensning, blant annet i form av frigjøring av kobber. De etterlyser nærmere utredninger av faren for forurensning.

NVE mener vindkraftverket ikke vil medføre særlig fare for forurensning i driftsfasen. Videre viser NVE til at det ikke er planlagt vindturbiner innenfor nedbørsfeltet til kommunalt drikkevann eller andre fellesanlegg for drikkevannsforsyning. NVE skriver for øvrig at det fastsettes vilkår om at konsesjonær utarbeider forslag til tiltak som kan iverksettes for å sikre privat vannforsyning som blir berørt av tiltaket, og at det forutsetter at det gjennomføres risikoreduserende tiltak knyttet til forurensning av kobber i grunnen, dersom det vurderes som nødvendig. Tiltakene skal beskrives i miljø- transport og anleggsplanen (MTA). NVE mener dette gir tilstrekkelig vern mot forurensning.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering, men kan ikke se at de ovennevnte forutsetningene er inntatt i vilkår 14 om MTA. Departementet forutsetter at dette inntas, og har presisert det i konklusjonen.

3.9 Nettilknytning

Buheii vindkraftverk er planlagt tilknyttet regionalnettet på Ertsmyra i Sirdal. Det ble omsøkt to hovedtrasealternativer for kraftledningen. I alternativ 1 føres ledningen vestover og sør for Førevatnene, deretter nordover på østsiden av Stakkhomfjellet og inn mot Ertsmyra sørfra. Samlet lengde blir om lag 7,4 km. I alternativ 3 føres ledningen nordover mot Mågeknuden og parallellføres deretter med planlagte 420 kV kraftledning frem til Ertsmyra nordfra. Samlet lengde blir om lag 9,2 km. Alternativ 2 er en variant av alt.1, men med trase nordover på vestsiden av Stakkhomfjellet og parallelt med andre kraftledninger inn mot Ertsmyra sørfra. Samlet lengde er om lag 8,4 km.

Sirdal kommune ber om at muligheten for påkobling eller parallelføring med eksisterende 132 kV kraftledning fra Ovedal til Ertsmyra utredes. Olav Magne Tonstad mener alternativ 3 nordover må velges.

NVE mener at traséalternativ 2 har færrest negative virkninger for landskap og friluftsliv. NVE viser til uttalelser fra Fylkesmannen og fylkeskommunen, og finner at alternativ 3 vil medføre større virkninger for landskap og friluftsliv enn alternativene 1 og 2, og at alternativ 3 også medfører større reduksjon av sammenhengende naturområder med urørt preg. NVE mener at alternativ 2 er bedre tilpasset terrenget enn alternativ 1. NVE har også vektlagt at Sirdal kommune har vurdert trasealternativ 2 til å være minst konfliktfylt.

Ved tilleggsutredning av 23. juni 2015 ble en samkjøring med nettilknytningen fra Tonstad vindkraftverk vurdert. Etter NVEs vurdering vil en samkjøring av nettilknytningen fra Tonstad og Buheii vindkraftverk fra Ovedal til Ertsmyra kunne være positivt, da kraftledningene blir redusert til en felles masterekke. NVE har derfor spesifisert i anleggskonsesjonen at dersom Buheii og Tonstad vindkraftverk fases i tid og det er teknisk økonomisk gjennomførbart å samkjøre nettilknytningen fra Ovedal til Ertsmyra, kan NVE kreve tiltaket omsøkt.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av at alternativ 3 har større negative virkninger for allmenne interesser, enn de øvrige alternativene. For øvrig viser departementet til uttalelsene fra Sirdal kommune, og slutter seg til NVEs vurdering av at alternativ 2 er det beste.

Departementet konstaterer at konsesjonen fastsetter at NVE kan kreve at det omsøkes en løsning der nettilknytningen samkjøres med nettet fra Tonstad vindkraftverk. Departementet understreker at det i dette også ligger en forutsetning om at det slikt alternativ beskrives i detaljplanleggingen av vindkraftverket.

Departementet viser for øvrig til planene om ny kraftproduksjon i området. Dersom alt realiseres, vil det ikke være plass til tilkobling av Buheii uten å øke transformator kapasiteten. Tiltakshaver finner det ikke sannsynlig at alle planene om ny kraftproduksjon i området blir realisert, og at det derfor vil være kapasitet til Buheii vindkraftverk. Departementet tar dette til etterretning, og forutsetter at konsesjonæren avklarer nettsituasjonen med nettselskapet før bygging av vindkraftverket kan starte opp. Dersom det er aktuelt å øke transformator kapasiteten på Ertsmyra for å ta imot produksjonen fra Buheii, må nettselskapet vurdere om dette er et samfunnsmessig rasjonelt tiltak.

3.10 Installert effekt

NVEs konsesjonsvedtak omfattet en prosjekt på inntil 81 MW. I brev av 5. april 2017 søker tiltakshaver om å øke installert effekt til 82,8 MW. Søknaden er begrunnet i et ønske om å kunne benytte turbiner på 3,6 MW uten å redusere antall turbinpunkter. I den opprinnelige søknaden var det tatt høyde for turbiner opptil 3,3 MW, og det var estimert en årlig produksjon på 233 GWh. Teknologiutviklingen på turbiner har medført at installert effekt i turbinene øker, noe som gir mer produksjon pr. turbin og lavere kostnader pr. installerte MW. Tiltakshaver har i søknaden estimert en produksjon på 281 GWh/år ved bruk av 3,6 MW turbiner med en samlet effekt på 82,8 MW. Det fremgår også at turbinene på 3,3 MW ville ha en navhøyde på 94 meter og rotordiameter på 112 meter, mens de aktuelle 3,6 MW turbinene har en navhøyde på 87 meter og rotordiameter på 126 meter.

Departementet konstaterer at søknaden om å øke effekten fra 81 til 82,8 MW må behandles som en planendringssøknad med hjemmel i energiloven § 3-1. Departementet finner det hensiktsmessig at planendringen behandles av NVE. Departementet legger derfor ved planendringssøknaden i dette vedtaket for videre oppfølging av NVE. Samtidig sikres at de som har påklaget konsesjonsvedtaket gjøres kjent med planendringssøknaden. Det ligger til NVE å vurdere om eventuelle andre parter må varsles om søknaden, jf. forvaltningsloven § 16. Eventuelle merknader til søknaden rettes til NVE.

4. SAMLET VURDERING

Departementet har foretatt en samlet vurdering av fordelene og ulempene ved en utbygging av Buheii vindkraftverk. Ulempene er vurdert opp mot fordelene ved å få på plass et vindkraftverk med et betydelig tilskudd av fornybar energi, jf. energiloven § 3-1, jf. § 1-2.

Etter NVEs vurdering er planområdet for Buheii vindkraftverk svært godt egnet for vindkraftutbygging og med god prosjektøkonomi. Tilknytningskostnadene for vindkraftverket vil være moderate. Vindforhold og beregnede investeringskostnader tilsier derfor at Buheii vindkraftverk er et prosjekt med gode økonomiske forutsetninger for bli realisert, og departementet har vektlagt dette i vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

Departementet er innforstått med at Buheii vindkraftverk kan ha negative virkninger for hubrobestanden i området alene og sammen med en eventuell utbygging av Tonstad vindkraftverk. Departementet finner imidlertid at avbøtende tiltak i form av å ikke tillate den

nordlige adkomstveien, før- og etterundersøkelser samt pålegg om utarbeidelse og gjennomføring av en tiltaks-/kompensasjonsplan for hubro, kan redusere de negative virkningene for hubrobestanden på en slik måte at det ikke er til hinder for at det kan gis konsesjon til vindkraftverket.

Departementet finner for øvrig at de mest negative virkningene av vindkraftverket er relatert til landskap og visuell påvirkning av omkringliggende tur- og hytteområder. Departementet legger til grunn at disse virkningene vil bli forsterket dersom også Tonstad vindkraftverk blir realisert. Departementet mener imidlertid at Buheii og Tonstad kan utgjøre en relativt samlet vindkraftklynge i de indre delene av Agder der det ellers er få planlagte prosjekter. Departementet viser for øvrig til at begge prosjektene ligger nært et meget sterkt punkt i transmisjonsnett gjennom etableringen av de nye anleggene på Ertsmyra.

Departementet finner at fordelene ved etablering av Buheii vindkraftverk klart overstiger de skaller og ulemper tiltaket kan medføre. Grunnlaget for å tildele konsesjon er derfor tilstede.

5. EKSPROPRIASJON

Samtidig som NVE ga konsesjonstillatelse, ble det gitt samtykke til ekspropriasjon for vindkraftverket med tilhørende nettilknytning. Departementet legger til grunn at klagepartene med fast eiendom tett opp til eller inne i planområdet kan komme i en slik posisjon at de blir parter i ekspropriasjonssaken og dermed må sies å ha klagerett på ekspropriasjonsvedtaket.

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter en interesseavveining etter oreigningslova § 2 annet ledd: "Vedtaket eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade." Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører, skal avveies mot den nytten som oppnås med ekspropriasjonen. Det vil være den løsningen det er gitt anleggskonsesjon for, som danner utgangspunktet for interesseavveiningen.

Interesseavveiningen etter oreigningslova § 2 i denne saken innebærer at hensynet til realisering av vindkraftverket veies mot hensynet til de grunneiere som blir berørt og til allmenne interesser.

Departementet har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordeler ved de anlegg det er gitt konsesjon for, utvilsomt må antas å være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. Departementet mener videre at de samfunnsmessige fordelene ved tiltaket veier tyngre enn hensynet til den enkelte grunneier som er berørt i denne konkrete saken. Vilkåret i oreigningsloven § 2 annet ledd er derfor oppfylt.

Departementet har etter en helhetsvurdering kommet til at inngrepet utvilsomt vil være til mer gagn enn skade, jf. oreigningslova § 2 annet ledd.

6. KONKLUSJON

Klagene og innsigelsene tas ikke til følge.

NVEs konsesjonsvedtak og ekspropriasjonstillatelse av 17. september 2015 stadfestes.

Forutsetningene om vern mot forurensning omtalt i 3.8 ovenfor tas inn i vilkår 14 om miljøtransport og anleggsplan. Forutsetningen om Fylkesmannens involvering i oppfølging av vilkåret om hubro omtalt i 3.4.6 ovenfor, tas inn i vilkår 15 om tiltak for hubro.

Søknad om økt installert effekt behandles av NVE. Søknaden ligger vedlagt. Eventuelle merknader til søknaden sendes NVE.

NVE bes utstede nye konsesjonsdokumenter.

Departementets klagevedtak kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd, første punktum.

Med hilsen

Trond Ulven Ingvaldsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Tollef Taksdal
underdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi:
Norges vassdrags- og energidirektorat
Kvinesdal kommune
Buheii Vindkraft AS
Nordisk Vindkraft Norge AS v/Gudmund S. Sydness

Vedlegg:
Søknad om effektøkning av 5. april 2017

Adresseliste:

Bevar Heiane
Forum for natur og friluftsliv Agder
Fylkesmannen i Vest-Agder
Naturvernforbundet i Vest-Agder
Norges Miljøvernforbund
Norsk Ornitologisk Forening – Lister Lokallag
Sirdal kommune
Fridtjof H. Jaatun
Helge Briseid Risnes
Olav Magne Tonstad
Tor Audun Tonstad